

Ina Jankauskienė

**IKIMOKYKLINIO IR
PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS
VAIKŲ UGDYMO DRAMA
TURINIO IR APLINKOS
MODELIAVIMAS**

Pateikčių rinkinys

Kaunas, 2013

Apsvarstyta ir patvirtinta Kauno kolegijos J. Vienožinskio menų fakulteto Ikimokyklinio ugdymo katedros posėdyje 2013 m. birželio 26 d. Protokolas Nr. 6.

Recenzavo prof. dr. Genutė Gedvilienė
(Vytauto Didžiojo Universitetas).

ĮVADAS

- Metodinė priemonė skiriama ikimokyklinio ugdymo specialybės studentams, studijuojantiems ugdymo drama dalyką.
- Pateikčių rinkinyje pateikiama ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo drama medžiaga, reikalinga studentų paskaitoms, pratyboms bei savarankiškam darbui.
- Metodinės priemonės tikslas – padėti studentams įgyti kompetencijas, įgalinančias modeliuoti ugdymo drama turinį ir aplinką, ugdyti vaikų vaidybinius gebėjimus, pateikiant susistemintą teorinę ir praktinę studijų medžiagą, savikontrolės klausimus.

Metodinės priemonės struktūra

1. Pedagoگو kompetencijos, įgalinančios modeliuoti ugdymo drama turinį ir aplinką, ugdyti vaikų vaidybinius gebėjimus.
2. Ugdančiosios dramos aspektai.
3. Vaiko kaip kūrėjo vaidybinių gebėjimų ugdymas.
4. Ugdymo drama formos. Vaikų ir pedagogo sąveika.
5. Lėlių teatro priemonių panaudojimas.
6. Priedai.

1. Pedagogų kompetencijos, įgalinančios modeliuoti ugdymo drama turinį ir aplinką, ugdyti vaikų vaidybinį gebėjimą

Mes (pedagogai) turime sugebėti sugauti kamuolį, kurį mums metė vaikas, ir mesti jam atgal taip, kad jis ir toliau norėtų su mumis žaisti bei kurti vis naujus žaidimus.

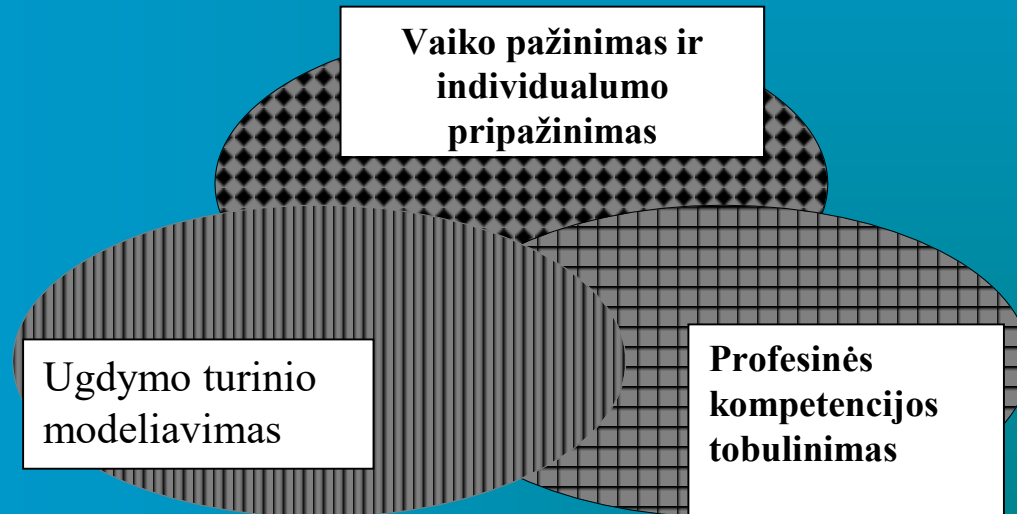
Reggie Emilia

Svarbiais reikalavimais ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesionalumui ir kompetencijai apibrėžiamas „kūrybinių įvairios kiekvieno vaiko raiškos (pažintinės, socialinės, meninės, komunikacinės ir kt.) gebėjimų puoselėjimas“.

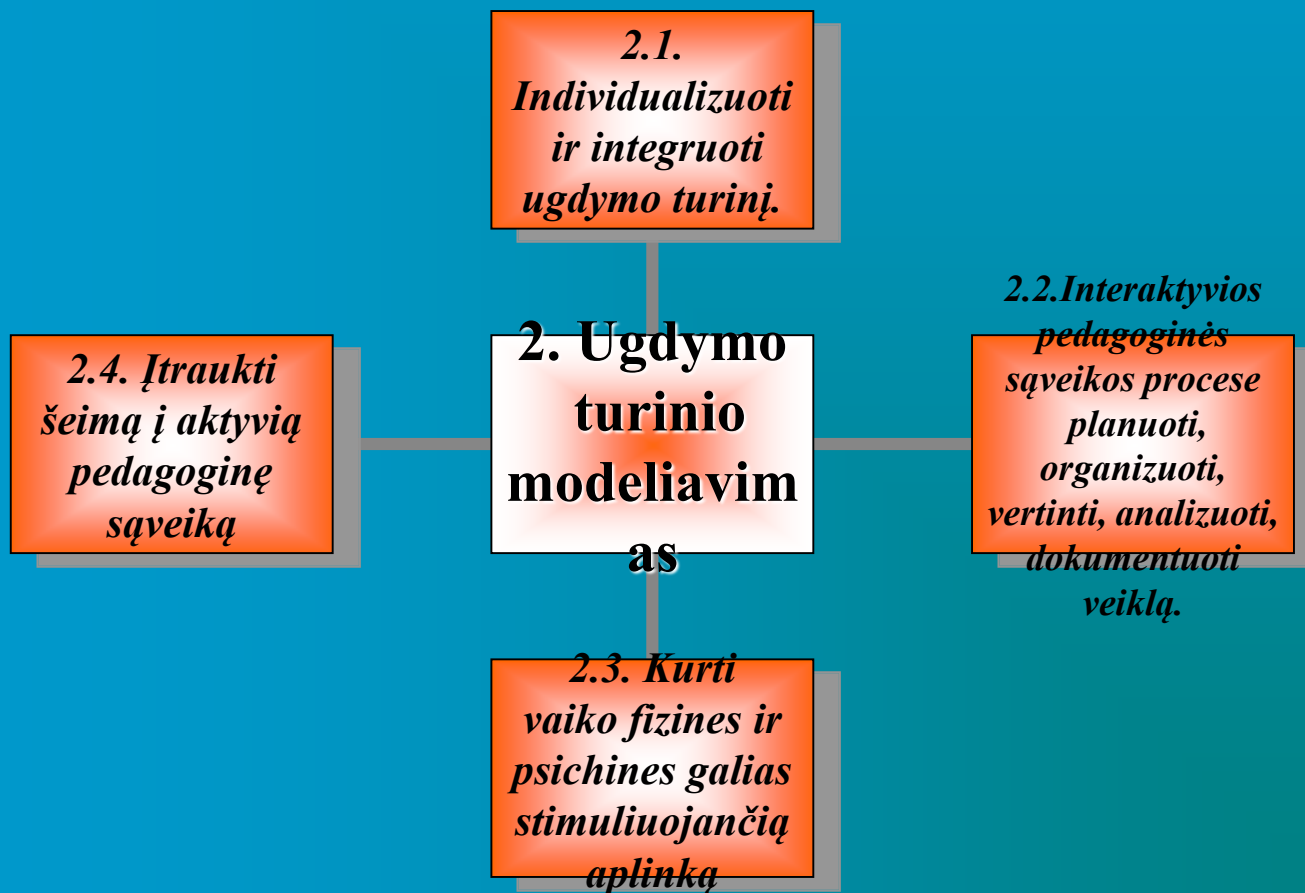
(Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo rengimo standartas, 2008)

Ugdymo sritys *(pagal Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo rengimo standartą, 2008)*

Ugdymo turinio modeliavimo srities kompetencijos

(pagal *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo rengimo standartą, 2008*).

Ugdymo turinio ir aplinkos modeliavimas

Pedagogas, planuodamas grupės ugdomąją veiklą, turėtų gebėti modeliuoti ugdymo turinį bei aplinką, kelti ugdymo tikslus, atsižvelgdamas į bendrą grupės specifiką ir individualius vaikų bei jų tėvų poreikius, regiono bei šalies ypatumus.

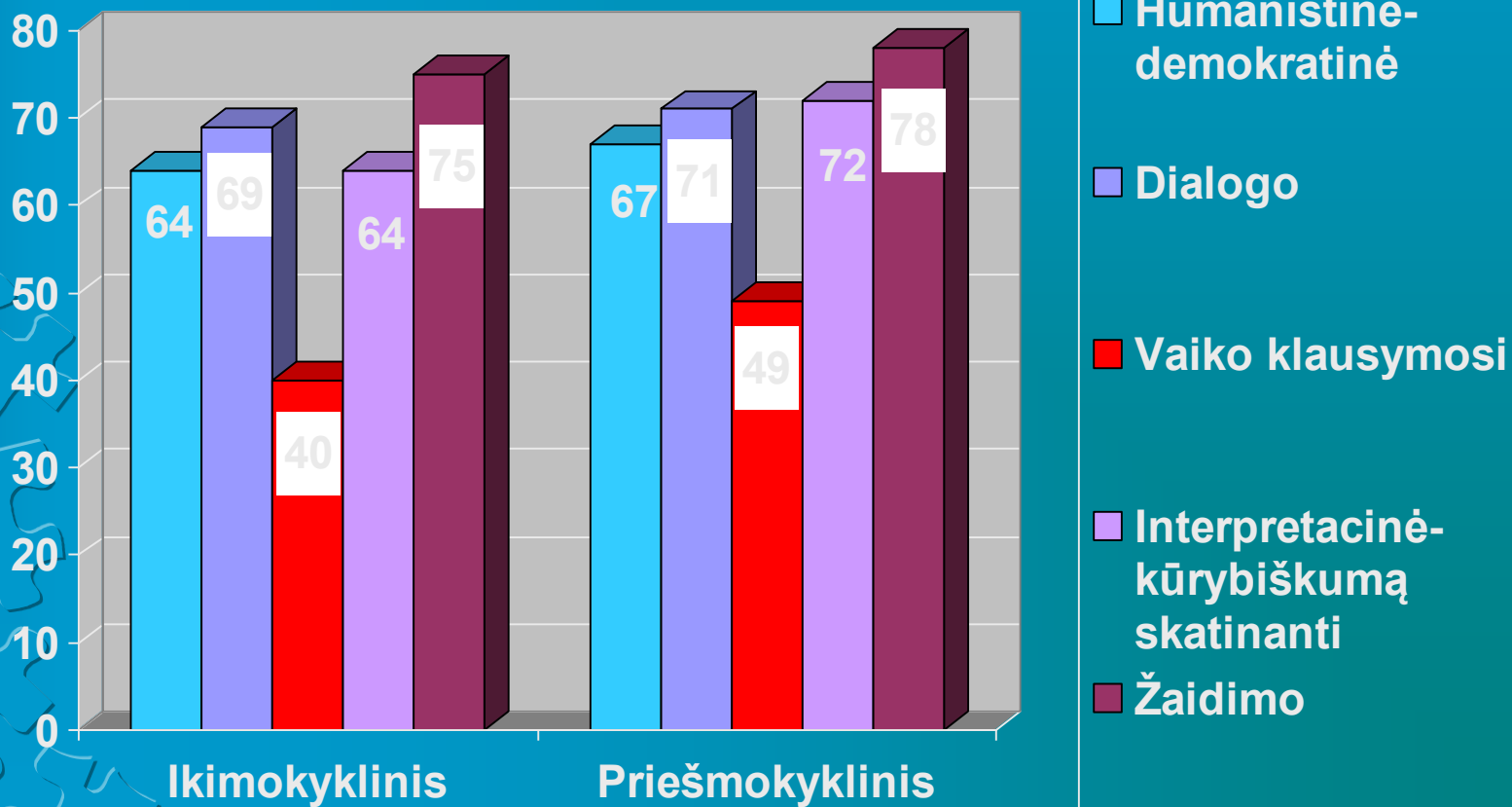
(Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo rengimo standartas, 2008)

Ugdymo turinio ir aplinkos modeliavimas

- Lietuvos ikimokyklinio ugdymo sistemoje sukurta į vaiką orientuoto atvirojo, nebaigtinio, interpretacinio ugdymo turinio samprata.
- Tačiau ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikų vaidinimai dažnai rengiami pagal suaugusiųjų teatro metodiką. (Kazragytė, 2011).

I vaiką orientuotos pedagogikos kryptys praktikoje

(pagal O. Monkevičienės atliktą Lietuvos pedagogų apklausą, 2012)

Interpretacinės-kūrybiškumą skatinančios pedagogikos raiškos požymiai (pagal O. Monkevičienę, 2012)

Pedagogas palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti.

Pedagogas pasiūlo kūrybiškų idėjų vaikų veiklai.

Pedagogas kuria vaiko saviraišką skatinančią aplinką.

Pedagogas siekia plėtoti vaikų gabumus.

Vaiko klausymosi pedagogikos raiškos požymiai (pagal O. Monkevičienę, 2012)

Pedagogas siekia atpažinti vaikų norus, interesus, pomėgius ir atsižvelgti į juos ugdymo procese.

Pedagogas skatina vaikus kalbėti, parodydamas, kad jų klausosi.

Vaikų dienotvarkę ir ugdymo planus pedagogas sudaro kartu su vaikais, įsiklausydamas į jų pageidavimus.

Vertinant ugdymo(si) rezultatus, taikomas vaiko išivertinimas.

Dialogo pedagogikos raiškos požymiai

(pagal O. Monkevičienę, 2012)

Pedagogas siekia geranoriško vaikų dialogo grupėje.

Pedagogas skatina vaikus kalbėtis, diskutuoti, tartis.

Praktikuojama vaikų dialogą skatinanti veikla grupelėmis.

Pedagogas veikia kartu su vaikais kaip partneris.

Pedagogas siekia dermės tarp vaikų sumanymų ir ugdymo(si) situacijų sudarymo.

Žaidimo pedagogikos raiškos požymiai (pagal O. Monkevičienę, 2012)

Pedagogas praktikuoja vaikų ugdymą žaidimu.

Pedagogas kuria vaiko žaidimą skatinančią aplinką.

Vaiko pasiekimų vertinimui taiko žaidimų stebėjimą ir fiksavimą.

Humanistinės-demokratinės pedagogikos raiškos požymiai (pagal O. Monkevičienę, 2012)

Pedagogas pripažįsta vaikų unikalumą, jų veiklos individualumą.

Pedagogas siekia vaikų pasitikėjimo savimi.

Pedagogas pripažįsta vaikų laisvę rinktis, veikti, siūlyti, atsisakyti.

Pedagogas vaikų aktyvumą ir dalyvavimą skatina juos drąsindamas, girdamas.

Tiesioginio mokymo metodai vaidybinėje veikloje

Anot O. Monkevičienės, atliktų tyrimų duomenys rodo, kad daugiau kaip trečdalis pedagogų nesiryžta patys rinktis į vaiką orientuoto ugdymo(si) turinio modelio ir vis dar dažnai taiko tiesioginio mokymo (ugdymo) technologijas.

- Tiesioginio mokymo metodai dažnai realizuojami ir vaidybinėje vaikų veikloje.

1 skyriaus savikontrolės klausimai

1. Kokios yra ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijų veiklos sritys?
2. Aptarkite pedagogo veiklos sričių kompetencijas, įgalinančias modeliuoti ugdymo drama turinį ir aplinką, ugdyti vaikų vaidybinius gebėjimus.
3. Kokios yra į vaiką orientuotos vaikų pedagogikos kryptys ir jų raiškos požymiai?

2. Ugdančiosios dramos aspektai

Ugdymo drama praktika ikimokyklinio ugdymo įstaigose

- Pedagogas dažnai režisuoja, pasiūlo vaidmenų interpretacijas, o vaikai nelyginant aktoriai stengiasi jas įgyvendinti.
- Tačiau ši metodika nėra tinkama, nes paverčia vaikus suaugusiųjų sumanymų vykdytojais. (Kazragyte, 2011).

Ugdymo drama praktika ikimokyklinio ugdymo įstaigose

- Vaikui perteikti suaugusiojo interpretacijas yra per sunku, nes jis ne visai supranta jų turinį, neturi tam reikalingų įgūdžių ir negali greitai, per keletą repetavimo savaičių jų įgyti.
- Todėl dažniausiai matome, kaip per vaidinimą vaikai tik formaliai „parodo“, ko yra išmokyti (fasadinės kultūros reliktai).

Vaidyba – vienas veiksmingiausių būdų ugdyti vaiko emocijas

- Iš šono žiūrint, neretai susidaro klaidingas įspūdis, kad vaidyba – tai ir yra emocijos.
- Todėl suaugusieji, rengdami vaikų vaidinimą, dažnai skatina vaikų emocingumą: „*Tu būk linksmas, pasakęs šiuos žodžius, nepamiršk nusijuokti*“.
- Tačiau tai gana pavojingas metodas, nes vaikas „linksmumą“ tiesiog ima „rodyti“ ir vaidyba tampa dirbtine. Tai sukelia įtampą, nerimą, baimę.

Ugdančiosios dramos aspektai

- Drama (gr. “darau, veikiu”) grindžiama pagrindine raiškos priemone – veiksmu.
- Apibrėžiama kaip momentinė improvizacija, individo psichofizikos išraiška, gimstanti žiūrovo akivaizdoje.
- Svarbiausias ugdomasis (edukacinis) tikslas – įtraukti vaikus į kūrybą.
- Kartais vaidybinė veikla tiesiogiai skiriama bendravimo situacijų, elgesio ir emocijų raiškos modeliavimui.

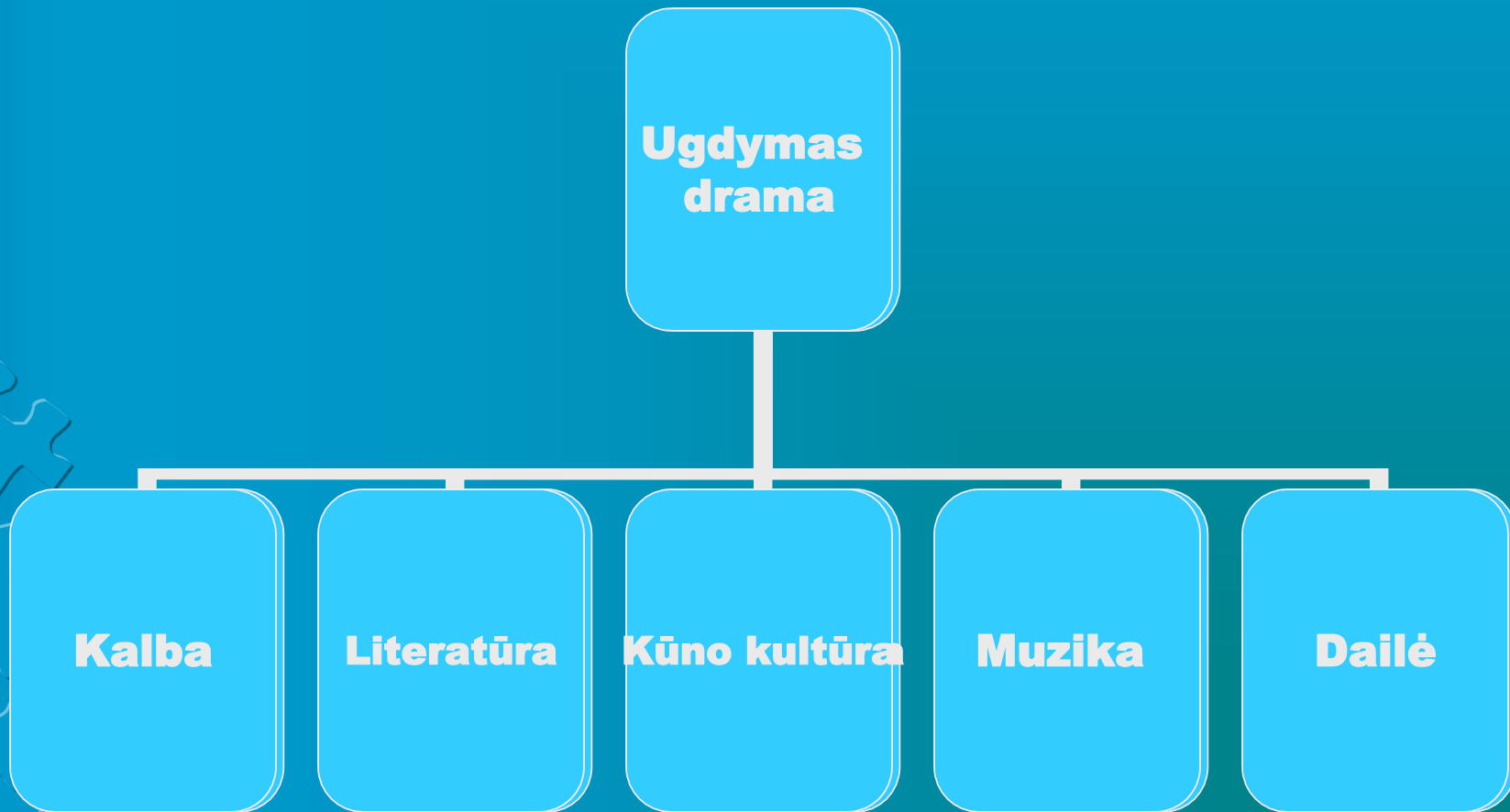
Ugdančiosios dramos aspektai

- Kaip ir kitos meninio ugdymo sritys - dailė, muzika- ugdymas drama puoselėja visuminę **meninę-estetinę** komunikaciją, skatina ne tik vaiko psichofizinę raišką, bet ir supančią medžiaginę, daiktinę, spalvinę, garsinę aplinką suvokti kaip būdą ir įrankį veikti kito žmogaus sąmonę ir pasąmonę, perteikti tam tikrus požiūrius, nuostatas.

Ugdančiosios dramos aspektai

- Neformali, nesurepetuota, į patį procesą orientuota dramatinė veikla ypač tinka ikimokyklinio amžiaus vaikams.
- Ugdymas drama-vienas individualiausių ir intymiausių ugdymo procesų, efektyviai integruojama veikla.

Ugdymo drama integracija

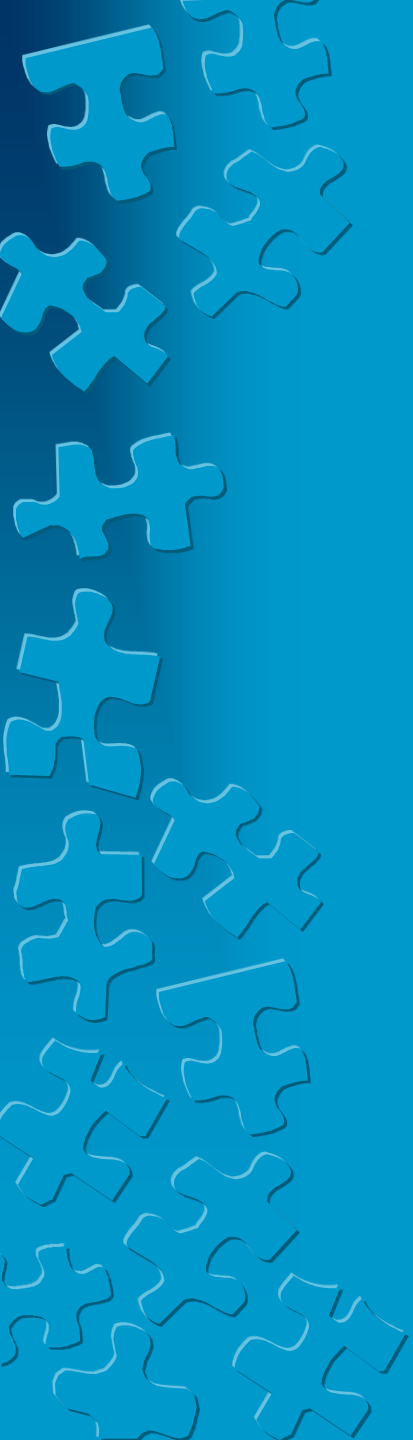
Svarbiausi ugdančiosios dramos aspektai

- Vienas veiksmingiausių būdų ugdyti vaiko emocijas.
- Socialinę brandą, komunikaciją skatinantis veiksnys.
- Terapijos forma.
- Prasminga pramoga ir laisvalaikio leidimo forma.
- Galimybė save išbandyti meninėje veikloje, pajusti vaidybos džiaugsmą.

2 skyriaus savikontrolės klausimai

1. Kokie yra ugdančiosios dramos tikslai ir uždaviniai.
2. Apibūdinkite ugdymo drama integracijos galimybes.
3. Išvardinkite keletą ugdančiosios dramos aspektų.
4. Kokia pagrindine raiškos priemone grindžiama drama?

3. Vaiko kaip kūrėjo vaidybinių gebėjimų ugdymas

Vaiko kaip kūrėjo ugdymas

- Psichologai, meno edukologai (H. Gardneris ir kt.) itin pabrėžia vaiko *kaip kūrėjo* ugdymą meninėje, o kartu ir vaidybinėje veikloje.
- Užsiimdamas menine veikla, vaikas kuria pavienius simbolius, jų sistemas ir jose perteikia savo vidinio pasaulio turinį, kūrybiškai naudodamas paties pasirenkamas priemones.

Vaiko kaip kūrėjo ugdymas

- Simbolizavimas arba „vieno objekto ar veiksmo panaudojimas kaip priemonės pavaizduoti kažką kita“ yra pats būdingiausias intelekto bruožas.
- Simbolių kūrimas rodo vaiko protines galias.

Vaidybos gebėjimai – visuminio dvasios aktyvumo išraiška

Vaidybos gebėjimai atsiranda vaiko sinkretinio – fizinio ir dvasinio – aktyvumo pagrindu ir reiškiasi esant komunikacinėje situacijoje.

Vaidybos gebėjimų struktūra

(pagal Kazragytę, 2008)

Vaidmens įkūnijimas:

Tuomet sukuriame:

veikėjo simbolizavimas,

veikėjo aplinkybių simbolizavimas -

SIMBOLIAI

veikėjo aplinkybių vertinimas -

NUOTAIKA

veikėjo veiksmų

DINAMIKA

plėtotė veikėjo tempu -

TEMPAS

veiksmų plėtotė veikėjo ritmu -

RITMAS

veikėjo vertinimas -

METAFOROS

Vaikų gebėjimų ugdymui palankios sąlygos

- Stiprus vidinis poreikis reikšti save;
- vaikų saviraišką skatinanti ir palaikanti aplinka (lėlės, pasakų personažų rūbeliai, įvairi medžiaga rūbeliams, lėlėms ar dekoracijoms gaminti, dailės priemonės ir kt.);

Vaikų gebėjimų ugdymui palankios sąlygos

- psichologinis laisvės pojūtis;
- užkrečiantis suaugusiųjų pavyzdys;
- galimybė pasirinkti tekstą, vaidybos žanrą.

Ugdančiosios aplinkos modeliavimas

- Vaikas jaučiasi fiziškai bei emociškai saugus.
- Išnaudojamos galimybės kurti vaidybos vyksmą ir tradicinėje, ir netradicinėje aplinkoje.
- Kuriant vaidybinę erdvę, naudojama kuo daugiau natūralių medžiagų, priemonių.
- Pasirenkama dėmesio neblaškanti erdvė (išnaudojamos ir “tuščios erdvės” galimybės).

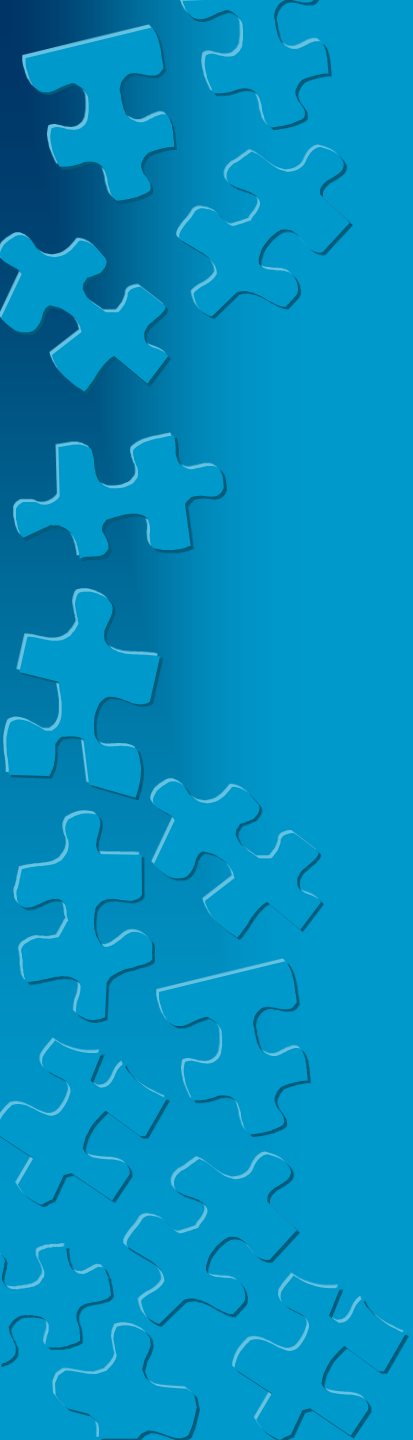
Ugdančiosios aplinkos modeliavimas

- Veiksmas vyksta „čia ir dabar“, sukuriamos aplinkybės, į kurias patenka veikėjai.
- Draminę erdvę, lėles pedagogas kuria kartu su vaikais, remdamasis ir jų idėjomis.
- Ugdymo drama veiksmas kuriamas kaip žaidimas.
- Svarbiausias vaidmuo tenka ugdymo procesui, o ne rezultatui.

3 skyriaus savikontrolės klausimai

1. Kokios yra vaidybinių gebėjimų ugdymui palankios sąlygos ir aplinka.
2. Apibūdinkite vaidybinių gebėjimų struktūrą.
3. Paaiškinkite apibrėžimą: “Vaidybos gebėjimai – tai visuminio dvasios aktyvumo išraiška”.

4. Ugdymo drama formos. Vaikų ir pedagogo sąveika.

Ugdymo drama formos

- **Vaidmeniniai žaidimai** - tai socialinių vaidmenų ir situacijų kūrybiškas imitavimas, stengiantis atkurti socialinę tikrovę, realias aplinkybes.
- **Žaidimai – etiudai (improvizacijos)** - veikimas tam tikrose aplinkybėse su veikėjui būdingais charakterio bruožais ir siekiamybėmis.
- **Vaidybiniai žaidimai – vaidinimas.** Tai vaidybos forma, meninė dramatinizacija, besiremianti įvairiomis teatro meno rūšimis ir priemonėmis, dažniausiai literatūriniu pagrindu, (stengiantis sąmoningai įsivaizduoti sąlygiškas veiksmo aplinkybes bei plėtoti veikėjo veiksmus).

Vaidmeniniai žaidimai

- Vaikų vaidmeniniai žaidimai yra simbolizavimo, t. y. proto veikla, bet dar ne meninė veikla, ne vaidyba (vaikai žaidžia „sau“).
- Vaikai palyginti lengvai įsisavina simbolizavimo priemones (kalbą, balsą, jo intonacijas, judesius, spalvas, kaladėles ir kt.) savo minčių ir jausmų raiškai.
- Tokį simbolizavimą H. Gardneris (2007) vadina pirmos eilės arba pradiniu simbolizavimu.

Nuo žaidimo prie vaidybos

- Vaidybos pradmenys slypi žaidime.
- Penkerių-septynerių metų vaikai atsiduria tarp dviejų priešingų veiklų – žaidimo ir kokybiškai naujos veiklos – vaidybos.
- Vaikams netinka vaidinti pagal scenarijus ar pjeses, nes juose surašyti tikslūs veikėjų veiksmai ir žodžiai „įrėmina“, neleidžia atsiskleisti kūrybinio mąstymo savitumui.

Nuo žaidimo prie vaidybos

Galima išskirti du svarbius vaidybos (t.y. vaidybinės improvizacijos) etapus:

- grupėje drauge su kitais vaikais ir pedagogu;
- po vieną ar dviесе priešais mažą žiūrovų grupę (Kazragytė, 2011)

Vaidybinės improvizacijos grupėje drauge su kitais vaikais ir pedagogu

- Vaidinama pagal pasakaitės pradžią (pradinį įvykį), kuris perkelia į išmonės situaciją ir kurį vienu-dviem sakiniais nusako pedagogas.

Pavyzdžiui, danguje pasirodė žvaigždėlės, žirniai išriedėjo iš krepšio, už lango pasirodė netikėti svečiai ir kt.

- Iš įvykio savaime kyla tikslas, nurodantis, ką ir kaip daryti.

Vaidybinės improvizacijos grupėje drauge su kitais vaikais ir pedagogu

- Pedagogas tikslo siekimą suvaidina pirmas, o vaikai, stebėdami jį, mokosi, kaip jo siekti ir drauge panaudoti judesius, balsų intonacijas.
- Įvykius, padedančius plėtoti tokią improvizaciją, pasiūlo tiek pedagogas, tiek vaikai.
- Baigiama kokia nors vaikų mintimi arba suradus jungtį su kita vaidybine improvizacija ar kita ugdomąja veikla.

Improvizacijos - tarpinė veikla tarp žaidimo ir vaidmens kūrimo

- Vaidybinėse improvizacijose vyrauja vaizdavimas, pasakojimas (istorijos kūrimas), kuri vysto visa dalyvaujančiųjų grupė.
- Mokomasi judesius, žodžius, intonacijas pasitelkti, turint tikslą specialiai ką nors pavaizduoti, tai yra naudoti šias priemones kaip ženklus, suprantamus visiems.
- Vaikai vaidina ne ištisai, o pasakydami po trumpą frazę ar sakinį, todėl turi laiko pailsėti, kita vertus, po valandėlės vėl vaidina, turi daug progų parodyti savo kūrybiškumą ir, jei kas nepasisekė, pasitaisyti.

Vaidybinės improvizacijos po vieną ar dviese priešais mažą žiūrovų grupę

- Prieš vaikams pradėdant vaidinti, pedagogas pateikia (paseka) trumpą grožinę pasakaitę, atidžiai su vaikais išsiaiškina jos turinį.
- Svarbu, kad balsu intonacija patrauktų vaikų dėmesį, paskatintų jų vaizduotėje vaizdus, atitinkančius pasakaitės turinį, taip pat leistų pajusti emocinius vertinimus, *pvz.: sekant pasakaitę apie katinėlį, apibūdinama liūdna veikėjo būseną: jis namuose likęs vienas, jam liūdna, neturi su kuo pažaisti. Vaikai, įsiterpdami į pasakojimą, papildo, ką išgyvena katinėlis, ir, patys to nesuvokdami, prisimena savo nusiminimą, vienišumą, kitas patirtas nuoskaudas.*

Vaidybinės improvizacijos po vieną ar dviese priešais mažą žiūrovų grupę

- Vaikai toliau laisvai interpretuoja ir perteikia vaidmenį raiškos priemonėmis.
- Būdinga, kad vaikai ne tik savaip kuria vaidmenį, bet ir atitinkamai pakreipia bei pritaiko duotą siužetą.
- Galima sakyti, kad pasakaitės tekstas – tik pradinis akstinas tam, ką kūrybiškai bendradarbiaudami sukuria vaikai.

Pedagogas inicijuoja, aktyvina, interpretuoja vaikų veiklą:

- suformuluoja tikslą, jį primena, pvz.: *pririnkti lauko gėlių*;
- stebi, ar vaiko vidiniai procesai aktyvūs, ar įsivaizduoja aplinkybes;
- draugiškai pataria, pvz.: *vabalas nutūpė, pasižiūrėk*;

Pedagogas inicijuoja, aktyvina, interpretuoja vaikų veiklą:

- „paaštrina“ aplinkybes, sukuriant nedideles kliūtis. *Pvz.: vaikui-voriukui, mezgančiam tinklą, netikėtai taria: „Nutrūko“;*
- interpretuoja vaikų sukurto vaidinimo prasmę, apibendrina, *pvz.: surinko gražią puokštę - šaunuolis ežys.*

Vaikų ir dramos pedagogo sąveika

- Lygiaverčio bendravimo terpėje skleidžiasi ne tik vaidyba, bet per gyvą pavyzdį ir kasdieninę patirtį įgyjami socialiniai įgūdžiai bei demokratinio gyvenimo principai.

• Pedagogas:

• geba sukurti **emocinę atmosferą**, kurioje vaikai gali išgyventi bendrumo jausmą, jausti pagarbą vienas kitam ir palaikymą;

• **išsklaido negeras emocijas**, jei tokių pasitaiko;
• **spinduliuoja nuoširdumo, jaukumo nuotaiką**, kurią perima ir vaikai.

Vaikų ir dramos pedagogo sąveika

- Leidžiama vaikui pajusti, kad jo vaidyba **sėkminga**. O tai paskatina didesnę vaiko dvasinį aktyvumą ir ryškesnį gebėjimų atskleidimą.
- Galima naudoti **vaidinančio pedagogo** metodą. Vaikai įtraukiami į vaidinimą tam, kad demonstruotų tinkamą elgesį. Suaugusysis gali atlikti kelis vaidmenis.

Įveikti fizinę ir emocinę įtampą vaikams galima padėti

- Prieš kiekvieną vaidybinės veiklos užsiėmimą pažaisti atpalaiduojančius žaidimus, reikalaujančius įtempti ir atpalaiduoti kūno dalis: kojas, rankas, liemenį, galvą, pečius, kaklą ir pan. (pvz., „Akmenukai ir pūkeliai“).
- Po jų kūnas pats savime „suranda“ optimalią įtampą, o vaikas pradeda geriau jį jausti, nebepamiršta, kad vaidindamas jis gali panaudoti įvairias kūno dalis;

Įveikti fizinę ir emocinę įtampą vaikams galima padėti

- Pažaisti fizinio kontakto reikalaujančius žaidimus, pavyzdžiui, „*Mes – kamuoliukai*“: supliaukšime vienas kitam delnais, pabumsime vienas kitą kakta, pečiu, šonu, nugara, kt.;
- Atlikti susikaupimo, mąstymo reikalaujančius pratimus, pavyzdžiui, „*Pūkelių ritmas*“: mušame ritmą rankomis taip, kad nesigirdėtų.

Įveikti fizinę ir emocinę įtampą vaikams galima padėti

- Kurį laiką užsiimant vaidybiniais žaidimais, pavyzdžiui:

„Pelėno ausytės“: žaidžiame, kad kažko ieškome kambario kampuose ir kalbame: „Ne tai, ne tai...“. Mažieji sustoja, ima sukti galvas, kas čia galėtų vykti. Tada pasakome frazę: „Pelėno ausytes mačiau...“. Kuris nors iš vaikų atsako: „Ir aš mačiau...“. Visi ima juoktis.. (Kazragytė, 2011).

Įveikti fizinę ir emocinę įtampą vaikams galima padėti

- Toks žaidybinis suaugusiojo elgesys išsklaido drovumą, baimę, parodo vaizduotės drąsą, tikėjimą išgalvota tikrove ir naivumą – visa tai, kas būdinga vaidybai.
- Vaikai, matantys, kad ir suaugęs žaidžia, ima juo labiau pasitikėti (Kazragytė, 2011)

Draminēs veiklos pratybose lavinama:

kalbos aparatas (kvēpavimas, artikuliacija, balsas);

dēmesys;

vaizduotē (veiksmas duotose aplinkybēse ir veiksmas su menamais daiktais);

judesys, koordinacija;

sceninēs erdvēs kūrimo īgūdžiai: širmos, dekorācijas, lēlēs, kostiumai, muzikinis apipavidalinimas, apšvietimas;

teksto perteikimas ir interpretavimas.

Psichofiziniai pratimai – žaidimai kūno ir dvasios įtampos atpalaidavimas:

dėmesio susikaupimo lavinimas;

kūrybinės vaizduotės ugdymas;

balso, kalbos meninės raiškos įgūdžių lavinimas;

kūno judesio pratybos.

Vaidindamas vaikas atskleidžia savo asmenybės individualumą

- **Psichofizinės ypatybės:**

kūno plastika;

balso tembras, skambumas, diapazonas;

dikcija; kalbos pobūdis

temperamentas;

intelektas ir kt.

- **Socialinis patyrimas:**

vertybės, nuostatos.

Vaidybinės veiklos etapai

- **Vaidybos sumanymas.** Pasirinkto teksto perteikimas.
- **Vaidybos vyksmo skatinimas.** Vaidinimas su lėlėmis arba be jų.
- **Vaidinimo interpretavimas ir apibendrinimas**

Vaidybos sumanymas

Vaidybinės veiklos pagrindu gali tapti:

- literatūriniai ir folkloriniai **tekstai** (vertingi, dorovinius, tautinius ir estetinius jausmus : pasakos, eilės, apsakymai, pasakėčios, vaikų žaidimai, skaičiuotės, patarlės ir kt.;
- **gyvenimiškos situacijos;**
- vaikų ar pedagogo **idėjos;**
- **muzikiniai kūriniai;**
- **filmai, stebėti spektakliai, paveikslai ir kt.**

Vaidybinės veiklos etapai

Vaidinimo interpretavimas ir apibendrinimas

- Vienas iš būdų interpretuoti – užmegzti pokalbį su vaiku pateikiant jam klausimą, pvz.: kaip personažo veikėjui “peliukui” sekėsi;

- vaikas vaidintojas lieka patenkintas, kai jam pačiam suteikiama galimybė paaiškinti, ką jis vaidino;

- interpretacija įprasmina vaiko vaidybą – be suvokėjo supratimo vaiko kūrybos tikslas nebūtų pasiektas.

Literatūros kūrinių parinkimas vaikų vaidybinei veiklai

Tekstams būdinga:

- **Paprastumas** (*trumpas ir aiškus turinys*);
- **Žaidybiniai elementai** (*gali būti netikėtumai bei pasikeitimai, nedidelės juokingos nesėkmės, painiavos ir suklydimai*);
- **Schematiškumas** (*tekstas turėtų išlikti schematiškas, literatūriškai neišbaigtas, turintis erdvės vaidybinei interpretacijai*);
- **Kryptingumas** (*iš pasakaitės teksto vaikui turėtų paaiškėtų aiškūs herojų troškimai*).
- **Pozityvios vertybinės nuostatos.**

4 skyriaus savikontrolės klausimai

1. Kaip galima vaikams padėti įveikti fizinę ir emocinę įtampą?
2. Kokie yra vaidybinės veiklos etapai?
3. Kokios yra ugdymo drama formos?
4. Apibūdinkite vaikų ir dramos pedagogo sąveiką vaidybinėje veikloje.
5. Kas būdinga vaikų vaidybinei veiklai pritaikomiems tekstams?

5. Lėlių teatro priemonių panaudojimas

Vaikų vaidinimuose naudojamoms lėlėms

Pirštukinės - ant pirštų maunamos lėlės: siūtos, megztos, veltos iš vilnos, popierinės, pieštos ant piršto ir kt;

Pirštininės - ant rankos maunamos lėlės;

Lazdelinės - jų konstrukcijos pagrindas – lazdelė;

Marionetės - siūlais valdomos lėlės.

Vaikų vaidinimuose naudojamose lėlės

Šešėlių figūrėlės - rodomos širmoje (ekrane),
šešėlių teatrą gali kurti vaikai rankomis ir
pirštais visu ūgiu, patalpoje arba lauke;

Minkšti žaislai, kaladėlės, kaukės ir kt.

Vaikų vaidinimuose naudojamose lėlės ir daiktai (objektai)

Paveikslėliai - pastatomų figūrėlių scenelės kuriamos ant stalo, flanele aptrauktos - flanelografo lentoje;

Įvairūs vaikų ar pedagogo dirbiniai:
lankstiniai, lipdiniai, piešiniai, mezginiai ir);

Netradicinės lėlių teatro priemonės

- **Gamtinė medžiaga** (kankorėžiai, gilės, kaštonai, kriauklės, akmenėliai, daržovės, vaisiai ir kt.);
- **Įvairūs buities daiktai** (telefonai, virduliai, šaukštai, buteliai (pvz. kvepalų), indeliai, dėžės, maišai ir kt.);
- **Originalių formų lėlės** (pvz.: parketinės - vaidinama visu ūgiu panaudojus lėlės detales: batus, laikant rankomis lėlės galvą ir ranką; lėlės - lagaminai ir kt.)

Vaikai susipažįsta su lėlių valdymu

Pageidautina laikytis šių taisyklių:

- kai viena lėlė kalba, ji turi išraiškingai veikti ir judėti pagal savo charakterio pobūdį (aptariama, kaip kalba, kaip juda, ko siekia ir kt.);
- kitos lėlės tuo metu tyli ir paprastai nejuda. Tokiu būdu išryškinama, kuri lėlė tuo metu aktyvi;

Vaikai susipažįsta su lėlių valdymu

- lėlių mizanscenas (išsidėstymą scenoje) nulemia veiksmo aplinkybės ir veikėjų santykiai:

 - kaip pasirodo, bendrauja tarpusavyje ir su kitais,

 - kaip ateina ir palieka sceną - t. y. kaip išnaudojamos skirtingų rūšių lėlių raiškos galimybės.

5 skyriaus savikontrolės klausimai

1. Kokios lėlės ir daiktai (objektai) gali būti naudojami vaikų vaidinimuose?
2. Kokios gali būti netradicinės lėlių teatro priemonės?
3. Kokios yra pagrindinės lėlių valdymo taisyklės?

Apibendrinimas

- Draminė raiška ikimokykliniame amžiuje puoseleja visuminę meninę-estetinę komunikaciją, skatina vaiko psichofizinę raišką ir dvasinį aktyvumą.
- Vaidybinėje veikloje naudotinos į vaiką orientuotos pedagogikos kryptys.
- Kad vaidybos gebėjimai atsiskleistų, vaiko kūnas ir dvasinis pasaulis turi būti laisvas.

Apibendrinimas

- Vaikų vaidinimams parenkami paprasti, schematiški, kryptingi, su žaidybiniais elementais, vertingi literatūros tekstai.

- Vaidybinėje veikloje kuriamos ir panaudojamos įvairių rūšių lėlės, daiktai (objektai).

- Vaidybos (dramos) meno elementai naudojami įvairiuose vaikų užsiėmimuose, ugdomojoje veikloje (kalbos, muzikos, dailės, kūno kultūros pratybų ir kt. epizoduose).

Literatūra

1. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo rengimo standartas.- Vilnius, 2008.
2. Kazragytė V. Priešmokyklinio amžiaus vaikų vaidybos gebėjimų ugdymas. – Vilnius, 2008.
3. Kazragytė V. Mažųjų vaidinimai. Literatūriniai tekstai ir komentarai. – Vilnius, 2011.
4. Lietuvos vaidybos mokykla. Teatro edukologija / sud. A. Adomaitytė. -Vilnius, 2004.
5. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. – Vilnius, 2006.
6. Monkevičienė O. Į vaiką orientuotos ugdymo pedagogikos kryptys.- VEU, 2012.
7. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas: metodinės rekomendacijos. – Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2004.
8. Rusilowski J. Drama as dialogue for social change.- Gdansk, 2010.
9. Oginskaitė R. Teatras be pasakų.-Vilnius, 2000.

Priedai

1. Psichofiziniai pratimai ir žaidimai.
2. Kauno kolegijos J. Vienožinskio menų fakulteto I kimokyklinio ugdymo specialybės studentų ugdymo drama pratybų ir praktikos epizodai.

1. Psichofiziniai pratimai ir žaidimai

Kvėpavimo ir dikcijos lavinimas

- Atsistojame, atpalaiduojame pečių juostą, įkvepiame mėgstamą kvapą, iškvėpdami tariame “a”, kol pritrūksime oro;
- Įkvepiame, iškvėpdami tariame garsus “š” (ošia miškas), “ž” (vabalas skrenda, mašina ūžia);
- Įkvepiame, skėsdami rankas į šalis, iškvėpdami glaudžiame rankas tardami “z” suplojame (uodo gaudymas);

Kvėpavimo ir dikcijos lavinimas

- “Prakiuręs sviedinys”. Įkvepiame rankomis apkabindami įsivaizduojamą sviedinį. Iškvėpdami tariame garsą “s” ir spaudžiame prakiurusį sviedinį.
- “Įsivaizduojama gėlytė”. Į iš delnų ir pirštų padarytą gėlytę pučiame orą: šaltą - gėlytė nesiskleidžia; šiltą - gėlyte skleidžiasi.

Kvėpavimo ir dikcijos lavinimas

- Kartojame skiemenis, kol pritrūksime oro: ma me mi mo mu, sa se si so su ir kt.; mam mem mim mom mum, dad ded did dod dud, rar rer rir ror rur ir kt.
- Atsakome pagal intonaciją:
Ma me mi mo mu? - Ma me mi mo mu.
Ga ge gi go gu? La le li lo lu? Ra re ri ro ru? Pa pe pi po pu?
- Padeklamuoti posmelį įsivaizduojant, kad šokinėjate per virvutę (choru, kiekvienas savo prisimintas eiles).

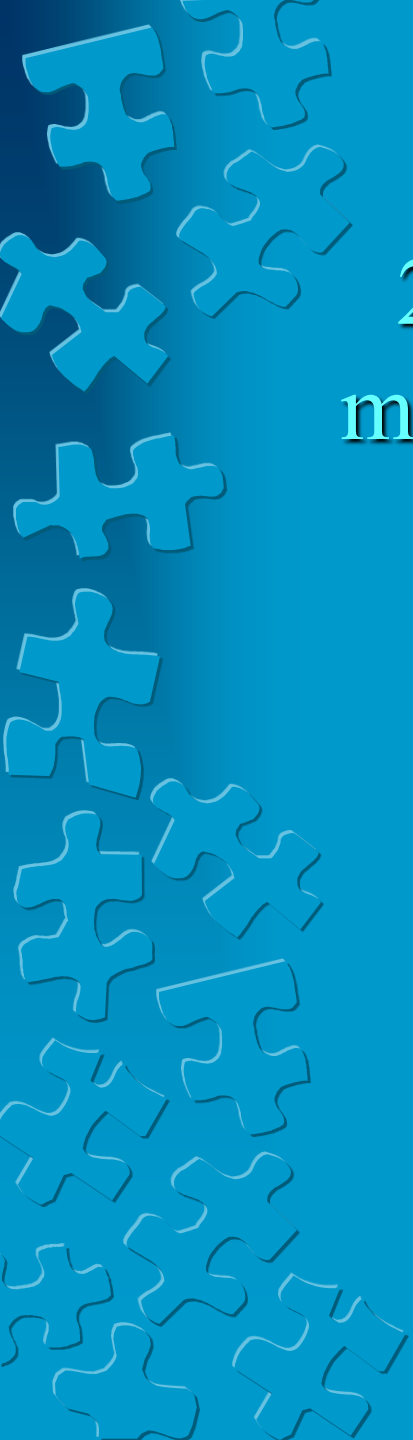
Balso lavinimas

- “Įkyrus vabalas”. Įsivaizduojamą vabalą, nutūpusį ant piršto, pamėgdžiojame garsu “m” (žemai- aukštai, arti-toli).

- Įsivaizduojame: 5 aukštų name gyvena įvairūs gyvūnai – dideli apačioje, mažesni aukščiau. Kaip jie pasakys, kuriame aukšte gyvena? (Pvz. dramblys, meška, lapė, katė, pelė).

Balso lavinimas

- Eidami į rato vidurį skaičiuojame iki 10 vis tyliau, apsisukę eidami tolyn skaičiuojame vis garsiau.
- Paslepame daiktą, ieškantysis jo orientuojasi pagal chorą tariamą “m”- jei garsiau, tikslas arti.

2. Kauno kolegijos J. Vienožinskio
menų fakulteto ikimokyklinio ugdymo
specialybės studentų
ugdymo drama pratybų ir praktikos
epizodai

